Maa- ja metsätalousministeriö, luonnonvaraosasto, metsä-ja bioenergiayksikkö

Metsäneuvos Erno Järvinen

Muistio Maa- ja metsätalousvaliokunnan kuulemiseen 18.10.2023

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja valtiontalouden kehykset vuosille 2024-2027, teemana Metsätalous

2024 TAE:n mitoitus

- 2024 TAE:ssa suoraan metsätalouteen budjetoidut määrärahat ovat 104,4 milj. euroa. Määrärahat vähenevät vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 20,8 milj. eurolla. Määrärahojen väheneminen aiheutuu pääasiassa hallitusohjelman mukaisista säästöistä.
- Kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna määrärahat vähenevät puuntuotannon kestävyyden turvaamisen tuessa (-9,1 milj. euroa), metsäluonnon hoidon edistämisessä (-6,5 milj. euroa), Suomen metsäkeskuksen valtionavussa (-2,0 milj. euroa), joutoalueiden metsitystuessa (-1,9 milj. euroa), Metsähallituksen julkisissa hallintotehtävissä (-1,3 milj. euroa).
- Lisäksi metsäalan kehittämishankkeiden rahoitukseen on käytettävissä osa luonnonvara- ja biotalouden edistämisen 4,2 milj. euron määrärahasta. Momentin määräraha pienenee 10,8 milj. eurolla kuluvaan vuoteen verrattuna.

30.40.22 Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

- Momentti sisältää luonnonvara- ja biotalouden kehittämiseen tarkoitettuja määrärahoja ja se antaa hyvät mahdollisuudet esim. useita toimialoja koskevien kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Momentilta rahoitetaan mm. hallitusohjelmaan sisältyvän maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman kehittämishankkeita ja muita Kansallisen metsästrategian ja Suomen biotalousstrategian kehittämishankkeita.
- Valtion talousarviossa 2024 momentille ehdotetaan määrärahaa 4,2 milj. euroa, missä vähennystä vuoden 2023 talousarvioon on 10,8 milj. euroa. Vähennys aiheutuu ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman päättymisestä (-6,0 milj. euroa), RRF-rahoituksen päättymisestä (-3,0 milj. euroa) sekä momentille kohdistetusta HO-säästöstä (-2,0 milj. euroa).
- Vuonna 2024 metsätalouteen liittyvässä rahoituksen käytössä painottuu Kansallisen metsästrategian toimeenpano ja Suomen kansallisen biotalousstrategian toimeenpano.
- Kehyskaudella 2025-2027 momentin määrärahataso säilyy vuoden 2024 tasolla.

30.40.44 Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen ns. Metka- ja Kemera-tuki

- Metka- ja Kemera-tukeen esitetään ensi vuodeksi 38,4 milj. euroa, missä on vähennystä 9,1 milj. euroa vuoden 2023 talousarvioon verrattuna. Vähennykseen sisältyy 12,7 milj. euron HO-säästö. HO-säästöjen vuoksi taimikon ja nuoren metsän hoidon ml. pienpuun keruun tukitasoa joudutaan alentamaan.

- Myöntämisvaltuuteen esitetään 15 milj. euroa. Metsätalouden määräaikaisessa kannustejärjestelmälaissa taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea haetaan työn toteuttamisen jälkeen, jolloin ennakkosuunnitelmaa ei enää edellytetä eikä työlajeihin ole tarvetta käyttää myöntämisvaltuutta. Muutoksen johdosta valtuuden tarve vähenee merkittävästi. Jatkossa valtuuden käyttöä edellyttäviä työlajeja ovat terveyslannoitus, suometsän hoitosuunnitelma, suometsän vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden tekeminen sekä metsätien tekeminen.
- Kehyskaudella 2025-2027 vuotuinen säästö kasvaa 15 milj. euroon ja momentin määrärahataso on 36,0 milj. euroa.

30.40.45 Metsäluonnon hoidon edistäminen

- Hallituksen esityksessä vuoden 2024 talousarvioksi on momentilla 30.40.45 (metsäluonnon hoidon edistäminen) käytettävissä 11,0 milj. euroa. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu budjettiriihessä päätetty 3 milj. euron lisäys. Lisäyksestä huolimattamomentin määräraha pienenee 6,5 milj. eurolla johtuen vuodelle 2023 tehdyistä kertaluonteisista lisäyksistä.
- Rahoituksesta on tarkoitus käyttää METSO-ohjelman ympäristötukeen noin 7,8 milj. euroa ja luonnonhoitohankkeisiin noin 1,5 milj. euroa sekä HELMI-elinympäristöohjelman toimenpiteisiin 1,7 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan METSO-toimenpiteitä noin 3 900 hehtaarin alueella sekä toteutetaan monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita, ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella, palautetaan vesiä 13 suojelusuolle ympäröiviltä alueilta sekä perustetaan ja kunnostetaan 13 kpl suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja.
- METSO Vnp:n tavoitteena vuoden 2025 loppuun mennessä on suojella yhteensä 82 000 hehtaaria ympäristötuella ja luonnonhoitohankkeilla. METSOn toteutus tämän vuoden loppuun mennessä on arviolta 70 000 ha.
- METSO-ohjelmaa toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteistyönä. Ympäristöministeriö tulee saavuttamaan METSO- ohjelman mukaisen tavoitteensa. Tämänhetkisellä kehysmäärärahatasolla maa- ja metsätalousministeriön METSOn-ympäristötukisopimusten ja luonnonhoidon toteutus olisi noin 90 % (74 000 ha) vuoden 2025 loppuun mennessä.
- Metsänomistajien keskuudessa METSO-ohjelmalla on hyvä maine ja vapaaehtoiselle suojelun rahoitukselle on kysyntää.
- Helmi-ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla pienvesi- ja rantaluontoa. Tavoitteena on myös edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua, hiilensidontaa sekä muuta ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista. Vuosina 2021–2025 Helmi-ohjelmassa toteutetaan METSO-ohjelmaa täydentäviä metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteitä.
- Kehyskaudella 2025-2027 momentin määrärahataso säilyy vuoden 2024 tasolla 11,0 milj. eurossa.

30.40.46 Suomen metsäkeskus

- Vuoden 2024 talousarvioissa momentille esitetään määrärahaa 43,0 milj. euroa, mikä on 2,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksessa on huomioitu vähennyksinä 2,5 milj. euroa johtuen yksityisteiden tiestön ja siltojen parannukseen kuluvalle vuodelle osoitetun määrärahan päättymisestä sekä 1,3 milj. METSO- ja HELMI-ohjelmien toimeenpanon kertaluontoisen rahoituksen päättymisestä. Lisäyksenä on puolestaan huomioitu 1,7 milj. euroa palkkausten tarkistukseen.
- Kehyskaudella 2025-2027 metsäkeskuksen valtionapuun kohdistuu vuotuinen 2 milj. euron HO-säästö.
- Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen.
- Metsäkeskus parantaa toimintansa tuottavuutta kehittämällä sähköistä asiointia, metsätiedon hyödyntämistä sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluita.

30.40.47 Tuki joutoalueiden metsitykseen

- Joutoalueiden metsitystukijärjestelmä tuli voimaan vuoden 2021 alusta ja yksityiset maanomistajat ovat voineet hakea tukea Suomen metsäkeskuksesta maaliskuusta 2021 alkaen. Tukijärjestelmä on määräaikainen eli metsitystukilaki on voimassa vuoden 2023 loppuun saakka.
- Hallitusohjelman liitteen kirjausten mukaisesti tukijärjestelmälle ei valmistella jatkoa vuoden 2024 alusta lähtien, vaan metsitystukijärjestelmä lakkautetaan. Voimassaolevan lain ja sen siirtymäsäännösten mukaisesti Metsäkeskuksessa voidaan tehdä tukipäätöksiä vuoden 2023 loppuun mennessä saapuneista hakemuksista 30.6.2024 asti.
- Momentille osoitetaan ensi vuodelle määrärahaa 3,5 milj. euroa. Lain voimassaolon päättyessä uutta myöntämisvaltuutta ei enää osoiteta, mutta vuoden 2023 valtuuden käyttämättä jäävästä osuudesta saa tehdä tukipäätöksiä 30.6.2024 saakka. Kehyskaudelle 2025-2027 varataan tarvittavat määrärahat 30.6.2024 mennessä tehtyjen tukipäätösten mukaisiin metsityskorvausten ja hoitopalkkioiden maksatuksiin. Hoitopalkkioiden maksatukset jatkuvat vielä 2030-luvulle saakka.
- Metsäkeskuksesta saatujen tietojen mukaan 16.10.2023 mennessä on tehty 2534 metsitystukipäätöstä ja hyväksyttyjen metsitystukihakemusten pinta-ala on yhteensä 5 320 hehtaaria.

30.40.53 Eräät luonnonvaratalouden valtionavut

- Momentille esitetään 1,132 milj. euroa, mikä on sama kuin vuoden 2023 määräraha. Määrärahasta on tarkoitus käyttää 0,440 milj. euroa metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen ja sitä tukevaan kehittämistoimintaan sekä 0,692 milj. euroa avustuksina luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

30.64 Metsähallitus

- Metsähallituksen liiketoiminnan keskeisiksi palvelu- ja muiksi tavoitteiksi esitetään vuoden 2024 osalta seuraavaa: Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

- Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen nykyistä paremmin taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

- Talousarvioesityksen selvitysosassa maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2024 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 131,8 milj. euroa. Alustava tuloutustavoite 2024 on 110,0 miljoonaa euroa vuoden 2023 tuloksesta. Uuden omistajapolitiikan yhteensovituslinjaukset ja lisääntynyt panostus monimuotoisuuteen laskevat tulostavoitetta noin 13 milj. euroa verrattuna vuoden 2020 tasoon.

- Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2022 lopussa 3 604 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 603 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 353 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 250 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2022 lopussa 80,3 milj. euroa.

- Maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa olevien Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen esitetään määrärahaa 7,3 milj. euroa momentille 30.64.50. Tämä on 1,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa myönnetty määräraha yhteensä.

- Vähennyksenä on huomioitu retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittämiseen vuodelle 2023 osoitetun 1,4 milj. euron kertaluonteisen rahoituksen päättyminen. Lisäyksenä huomioitu 0,1 milj. euroa palkkausten tarkistukseen.

- Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien perusrahoitus on niukka lisääntyneisiin tehtäviin nähden. Erityisesti erävalvontaan ja kalastuksen hoidon tehtäviin tarvittaisiin vuotuista lisärahoitusta noin 0,8 milj. euroa. Erävalvonnan tarvetta on lisännyt kävijämäärien voimakas kasvu Metsähallituksen ylläpitämissä luonto- ja virkistyskohteissa. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta rahoitetaan myös ympäristöministeriön vastuulle kuuluvien kansallispuistojen valvonta. Uudet kansallispuistot ovat osaltaan lisänneet erävalvonnan tarvetta ja resursseja. Kalastuksen hoidossa erityisesti kalastuslain muutoksen mukanaan tuoma lisätyö julkisoikeudellisten kalastusasioiden tehtävissä on lisännyt Metsähallituksen tehtäviä merkittävästi.

- Ympäristöministeriön ohjauksessa olevien Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat ovat talousarvioesityksen momentilla 35.10.52.

Hallitusohjelman linjaukset ja Kansallinen metsästrategia 2035

- Metsäpolitiikan toimeenpanoa ohjaa Kansallinen metsästrategia 2035 hallitusohjelmassa päätettyjen painotusten mukaisesti.
- Kansallinen metsästrategia päivitettiin vuonna 2022. Metsäneuvoston hyväksymä visio Kansallinen metsästrategia 2035:lle on ”Kasvavaa hyvinvointia metsistä ja metsille”. Metsästrategialle asetetut, keskenään yhtä tärkeät strategiset päämäärät ovat:
  - Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalle ja vastuulliselle metsäalalle.
  - Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä.
  - Vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta ja sopeutumiskykyä.
  - Vahvistamme tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla.
- Kansallista metsästrategiaa toteutetaan hankkeilla. Niiden lisäksi metsästrategian tavoitteita toteutetaan myös osana jokapäiväistä kehittämistyötä ml. alaisen hallinnon tulossopimusten toimeenpano sekä muiden strategioiden ja ohjelmien toteuttamista.
- MMM:n rahoittamat toimenpiteet kansallisen metsästrategian toimeenpanemiseksi vuonna 2024 liittyvät hallitusohjelman ja metsästrategian kärkihankkeiden mukaisesti metsien kasvuun, talousmetsien elonkirjoon ja metsäalan uudistumiseen ja kilpailukykyyn. Tutkimustoiminnalla on suuri merkitys metsiin perustuvan biotalouden kehittymiselle, jota rahoitetaan osana Luonnonvarakeskusta momentilta 30.01.05. Kansallisen metsästrategian toteutuminen edellyttää myös muiden hallinnonalojen panostusta.

- Kansallisen metsästrategian strategisten hankkeiden rahoitusta koskevat kysymykset käsitellään ja niistä päätetään vuosittain valtiontalouden kehys- ja talousarvioprosesseissa. Strategian tavoitteet ovat perustana julkisen talouden suunnitelmien ja niihin sisältyvien valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden valmistelussa. Strategiaa toteutetaan näiden puitteissa, painottuen muun muassa maankäyttösektorin ilmasto-ohjelman kanssa yhteisiin hankkeisiin.

Metsästrategian keskeiset rahoituslähteet sekä METSO-ja HELMI- ohjelmien rahoitus

(milj. euroa)	2023 TA + LTAt	2024 TAE
Kehittämishankerahoitus: Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen* (30.40.22)	14,966	4,204
Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (30.40.44)	47,497	38,377
Metsäluonnon hoidon edistäminen (30.40.45)	17,500	11,027
Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (30.40.46)	45,069+0,930	43,025
Tuki joutoalueiden metsitykseen (30.40.47)	5,400	3,490
Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (30.40.53)	1,132	1,132
Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (30.64.50)	8,610+0,086	7,344
VALTUUS Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (30.40.44)	54,500	15,000
Tuki joutoalueiden metsitykseen (30.40.47)	8,200	0

***** Määräraha sisältää uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin suunnatun rahoituksen, josta metsäalan hankkeet muodostavat osan. Määrärahalla toteutetaan maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Samoin se sisältää hankkeet, joilla edistetään luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja –varantojen kehittämistä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ml. METSOn valtakunnalliset kehittämis- ja verkostohankkeet sekä luonnon virkistys- ja matkailukäyttöä.